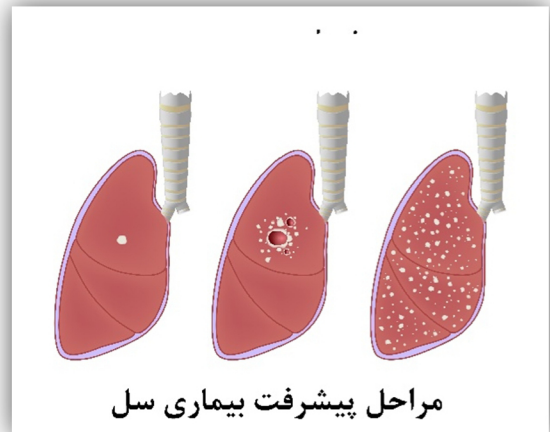

❖ شرح بیماری

سل ریوی بیماری عفونی باکتریایی مسری حاد یا مزمن است که بافت ریه را مبتلا می‌کند و می‌تواند به سایر قسمت‌های بدن مانند مننژ یا پرده مغز، کلیه‌ها، استخوان‌ها و غدد لنفاوی انتقال یابد. باکتری سل اغلب از راه هوا داخل بدن شده و ریه را مبتلا می‌کند.

❖ عامل بیماری سل ریوی

این بیماری توسط میکروب سل که بسیار کوچک است و به راحتی در هوا شناور می‌ماند، ایجاد می‌شود. میکروب سل به صورت ذرات ریز توسط سرفه، عطسه، صحبت، خنده و یا فریاد، در هوا پخش می‌شوند. این میکروب در خاک سرد و سایه حداقل ۶ ماه زنده می‌ماند. بنابراین هوای آلوده شده به میکروب سل، می‌تواند حتی در زمان عدم حضور بیمار نیز موجب انتقال بیماری گردد.

❖ عوامل خطرزای سل ریوی

برخی عوامل احتمال ایجاد این بیماری را تشدید می‌نمایند که عبارتند از:

- ✓ تماس نزدیک با فرد مبتلا به سل فعال یا درمان ناقص سل
- ✓ ابتلا به بیماری‌های نقص سیستم ایمنی مانند ایدز، وجود بیماری‌هایی مانند دیابت، نارسایی مزمن کلیه، سرطان
- ✓ اعتیاد به مواد مخدر تزریقی
- ✓ فقر و عدم رعایت بهداشت و زندگی در مناطق پرجمعیت و خانه‌های غیراستاندارد
- ✓ سوءتغذیه
- ✓ همودیالیز
- ✓ مصرف داروهای پیوند اعضا
- ✓ نوزادان و شیرخواران

✓ افرادی که تماس شغلی با بیماران مبتلا به سل دارند مانند تیم درمان.

❖ انواع سل

- ✓ سل ریوی: بیشترین عضو که ممکن است مبتلا شود ریه‌ها (شش‌ها) می‌باشند. بنابراین سل ریوی شایعترین نوع سل است.
- ✓ سل خارج ریوی: در صورتی که سل اعضای دیگر بدن را به جز ریه‌ها درگیر کند به آن سل خارج ریوی گفته شده که به نام همان عضو درگیر نامیده می‌شود. مانند سل غدد لنفاوی یا سل استخوان یا سل ادراری یا سل مغز (مننژیت سلی) و غیره و ...

❖ علائم و نشانه‌های سل ریوی

- ✓ شروع علامت با سرفه مختصر بوده که به طور آهسته و طی سه هفته شدت یافته منجر به تولید خلط چسبنده، چرکی یا در برخی موارد رگه‌های خونی در خلط می‌گردد.
- ✓ احساس درد مبهم و یا شدید در قفسه سینه
- ✓ تنگی نفس به علت درگیری شدید ریه‌ها، تجمع مایع فراوان در فضای پرده‌های ریه
- ✓ تب خفیف و لرز و تعریق شبانه
- ✓ خستگی، کاهش وزن و درد در ناحیه ستون فقرات و کمر
- ✓ گرفتگی صدا

❖ تشخیص سل

- ✓ علائم بالینی و معاینه جسمی توسط پزشک
- ✓ تست پوستی توبرکولین
- ✓ عکس برداری با اشعه ایکس از قفسه سینه
- ✓ کشت خلط در سه نوبت

❖ درمان سل

- ✓ در صورتی که بیمار قبلاً داروهای ضد سل مصرف نکرده باشد، چهار داروی موثر بر سل مانند ایزونیاژید، ریفامپین، اتامبوتول و پیرازینامید به طور روزانه و به مدت دو ماه تجویز می‌شود و سپس به مدت ۴ ماه مصرف داروهای ایزونیاژید و ریفامپین برای بیمار تجویز می‌شود. داروها طی این دوره درمانی که حداقل ۶ ماه خواهد بود باید بطور کامل و منظم مصرف گردند.
- ✓ در صورتی که بیمار قبلاً داروهای ضد سل مصرف کرده باشد، به علت مقاومت به درمان تجویز پنج داروی موثر بر سل مانند ایزونیاژید، ریفامپین، اتامبوتول و پیرازینامید و استرپتومایسین به طور روزانه و

- ✓ در صورت مشاهده علائم در یکی از افراد خانواده یا بدتر شدن علائم بیماری فوراً به پزشک مراجعه شود و بقیه افراد خانواده تحت درمان قرار گیرند.
- ✓ در صورت بروز نشانه‌های عفونت مثل تب، خلط خونی، سرفه، تعریق شبانه و تنگی نفس به پزشک مراجعه شود.

به مدت دو ماه و سپس بر حسب توصیه پزشک مصرف داروها را با میزان کمتری به مدت حداقل ۸ ماه صورت می‌گیرد.

- ✓ آزمایش خلط در پایان ماه دوم، ماه پنجم و پایان دوره درمانی
- ✓ بستری در بیمارستان به مدت ۲ تا ۴ هفته در مراحل شدید بیماری

❖ پیشگیری از سل

- ✓ واکسیناسیون و تزریق واکسن ب‌ث‌ژ
- ✓ رعایت توصیه‌های زیر جهت پیشگیری از انتقال بیماری در زمان ابتلا به بیماری سل:

- استفاده از دستمال کاغذی یکبار مصرف، ماسک بینی - دهانی چند لایه غیرکاغذی حین سرفه در چند هفته اول درمان دارویی بخصوص در فضاهای بسته
- خودداری از مصرف دخانیات
- اجتناب از فشارهای روحی روانی و اضطراب
- جمع‌آوری خلط پس از خارج کردن از دهان در پاکت یا دستمال و سپس سوزاندن آن. از انداختن خلط در معابر و زمین، چه در خانه و چه در بیرون جداً خودداری کنید.
- توصیه به همراهان جهت رعایت نکات ایمنی حتی در زمان عدم حضور بیمار در اتاق.
- استراحت در اتاق کم رطوبت، آفتابگیر و با تهویه مناسب بطوریکه جریان هوا از داخل ساختمان به داخل اتاق و از داخل اتاق به فضای باز بیرون ساختمان باشد و حداکثر زمان آفتاب-گیری را داشته باشد.
- خودداری از تکاندن البسه و ملحفه بیمار قبل از شستشو.
- ضدعفونی سطوح اشیاء و یا کف زمین در زمان ریختن خلط با ماده ضدعفونی نظیر ساولن و یا مایع سفید کننده البسه (نظیر وایتکس) بر روی خلط.
- رعایت نظافت فردی بیشتر از حالت عادی.
- خودداری از نزدیک شدن به اطفال و یا ورود به داخل اتاق.

❖ عوارض احتمالی سل

- ✓ سوء تغذیه و کاهش وزن
- ✓ عوارض جانبی درمان‌های دارویی مانند هپاتیت، تغییرات عصبی مانند کری عصبی، دانه‌های پوستی، اختلالات گوارشی، مقاومت چند دارویی و ...

❖ در چه مواردی به پزشک مراجعه نمایید؟

مرکز آموزشی درمانی شهید آیت‌الله دکتر بهشتی (ره) قم

جهت دسترسی به مطالب "آموزش بیمار"، به سایت زیر مراجعه فرمائید:

www.bmc.muq.ac.ir